

מסורת הש"ס

(א) פסחים (ב) ט"ו שם נקמן קי. כ"ב קה"א, (ג) י"א ח"א ע"ש,

מוסף רש"י

ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות. שמה יטלנה בעל חוב דראובן משמעון בשביל חוב ששיעבדה לו ראובן, ששילם לו ראובן זה מנחם למשמעון, ולא היו לו נכסים עוד על דבר אחריות זה (פסחים ט"א). דוקאן עליו במלכותו. שלא היו מעות לשמעון שפסק על שדה זו וכתב לראובן שטר עליון ושמעון נכסיו לו עליון (שם). ומת ראובן. המוכר, וכן בעל חוב וטורפה משמעון ועדיין לא נתן שמעון המעות לראובן ולא ליתומים, ופיסה שמעון לבעל חוב דראובן באותן המעות (שם). דינא הוא דאמרי ליה רבא. ראובן. א"ע"ג דלכאון קבל עליה אחריות מכירה זו אפילו הכי יטען בני ראובן לנא על שמעון ולומר אנן מטלטלין שבק אבון חוב. לא הית חייב עליו אלא מעות ולא היה לך ליתן לבעל חוב ולא לעכב בשביל אחריות מכירתך. דמטלטלי דיתמי לא שיעבדו לבעל חוב דקרקע לא יתומים לא דלאמריין בעל חוב גובה אותה בחובת אביהן, משום דמחיים חל שיעבדא עליהן, אבל על מעות שלא היו בעין לא חיל שיעבדו מחיים עליהן וכשהן בעין אין כחן לה, ונבעלי המעות דהיינו יתומים לא הלוהו זה כלום (שם). אמר רבא אי פיקח אידיך. זה שמעון, יטען ויאמר לנא אין לי מעות לפדות לנא אלא קרקע יש לי ותמנה לנא בחיובתם וחזרו וגובה אותם מהם בשביל אביהן, מכירה שקבל אביהן עליו, דהשתא כי אגבי להו הא ארעא איגבלי מילתא דלא מטלטלי הא דשניב גביה אלא קרקע (שם). יתומים. בני מלוה, שבקו קרקע מן הלוה, בעל חוב. לא אביהן שנתחייב לו אביהן מעות, חזרו וגובה אותה מן (רשב"ם ב"ב קה"א). רצה מזה גובה רצה מזה גובה. רצה מלוה גובה אחר שדה, אומר ליה שיעבדי שקלא, רצה שמעון גובה מידותיה דל"ל את בעל דברים דית את דשקלא טלחו נכמי דראובן (ב"ב ח'). ולא אמר. דגובה מלוה, אלא דזון לוי בינות (שם).

תוספות ר"ד

אמר רמב"ם דראובן שמכר שדה לשמעון שאלה באחריות וחזרו שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דראובן וקטרי ל"י מינה דינא הוא דאמרי ליה שמעון ומפצי לראובן פ"י אתא ב"ח דראובן שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכר ראובן לשמעון ואילו בא ומצאה ביד שמעון ה"ג דהיה טריף ליה אמר רמב"ם דינא דאדיל שמעון ומפצי ל"י שאליו מכרה שמעון

ואתא בעל חוב דראובן וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה יומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דיעקב וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה חוב דעלמא דמי (א) אמר רמי בר חמא דראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וקטריף עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה משמעון ופיסייה בזוי דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן אנן מטלטלין שבק אבון גבך ויחליהו ארעא וחדר גבי לה מיניהו כרב נחמן דאמר רב נחמן אמר (ב) רבה בר אבובי ה"תומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חזרו וגובה אותה מהן (א) אמר רבה דראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזרו שמעון ומכר שדה אחת ללוי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ולא אמרן אלא דגובה מצי אמר ליה להכי טרחי וחביני ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינונית דכוותה אבל

דמי המעות והדר בני מיניה בשביל אחריות אציהם ולא מנו למימר לא ירשנו קרקע זה מאציו אלא לקנהוהו במעות דאמר להו ע"י שעבד חוב אציהם צאה לנא והרי היא לנא כירושת קרקע שלקח אציהם בחיי: צ"ח. של אציהם: חזרו וגובה אותם מהם. כאילו נפלה להם ממש בירשה: כל שדוסי. בשטר אחד. דבשני שטרות אין גובין מלוה אלא א"כ לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחריות דמצי א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו ואין זו בשעבודך דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין: רצה מזה גובה רצה מזה גובה. וכדמסיים ואילו דזון לוי משמעון בינונית ששעבד בעל חוב עליה ולא שבק בינונית משל ראובן אלא שמעון הלך רצה לגבות משמעון עידיה גובה דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי וכל זמן שאמנא משל ראובן אלך כלום לא אטריח את לוי שניח לי מקום לגבות רצה מלוה גובה כגון אם לא ימנא אלא שמעון משל ראובן אלא ויזכור גובה בינונית מלוה דל"ל לקחת את שעבדו בינונית שדיני מוטל עליה. וא"ע"ג דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן והניח אלא ויזכור לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי כדמתן [גיטין מה:] אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפי' הן ויזכורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אלא בעל חובו כדי חובו לא יטרוף לקוחות אלא כחן שמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכח טירפא הוא צא:

דינא

ולא נהירא לרבי דמצי שמעון למימר ליה מ"ט אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני חורין ואפי' הן ויזכורית תקנה לוקח ראובן אלא בזה תקנה לא יחא לי כדרכא דב"ק דב"ק (דף ט:) הלך מצי לפרש בשני שטרות וזיכור. מ"ר. ולי נראה כפירוש הקונטרס דיוקא בשטר א' אלא בשני שטרות ולקח שמעון ויזכורית באחריות ולי לקח משמעון אותה שלפני האחרונה אינו יכול לגבות מלוה דל"ל להכי טרחי וחביני ארעא דלא חזיא למיקם קמך דודאי אם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא ויזכורית היה מגבה לו וכן אם לקח שמעון עידיה כולם ביד שמעון הבינונית והיזכורית שלקח לפני האחרונה שהיא עידיה היה מגבה לו והיה הרשות בידו כדמפרש טעמא דב"ק (ס) וכן אם זון לוי בינונית ושכן בינונית יכול לומר הנחתי לי מקום לגבות ממנו א"ע"פ שלקח שמעון בשני שטרות ומיהו יתכן להיות רצה מזה גובה רצה מזה גובה אפי' בשני שטרות וא"ע"פ שלקח לוי משמעון אותה שלפני האחרונה בענין שהאחרונה עידיה והראשונה שלקח לוי בינונית ולא שבק בינונית דכוותה ולא מצי למימר השתא טרחי וחביני ארעא דלא חזיא לך: ר"צ. מזה גובה רצה מזה גובה. וא"ע"ג דאמריין אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן ויזכורית הכא שאני דליכא בני חורין כלל וכולהו משועבדים וינהו שהרי זה ה"ב"ח צא מכח ראובן:

מי שהיה נשוי פרק עשירי בתובות

צב.

וקפו במלוה לא מצי אמרי בני ראובן לשמעון מידי דחשבינן הכן מעות כאילו הן מונחין בידו במשכון תחת השדה אם יטורפה ממנו וא"כ אתי שפיר דקנט באחריות דשלא באחריות אין חילוק בין זקפו לנא זקפו ואפי' אם ת"ל דזקפו לאו דיוקא ולא נקט זקפו אלא משום לומר שנתקיים המכר דכל זמן דעילי ונפיק

ואתא בעל חוב דראובן וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה יומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דיעקב וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה חוב דעלמא דמי (א) אמר רמי בר חמא דראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וקטריף עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה משמעון ופיסייה בזוי דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן אנן מטלטלין שבק אבון גבך ויחליהו ארעא וחדר גבי לה מיניהו כרב נחמן דאמר רב נחמן אמר (ב) רבה בר אבובי ה"תומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חזרו וגובה אותה מהן (א) אמר רבה דראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזרו שמעון ומכר שדה אחת ללוי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ולא אמרן אלא דגובה מצי אמר ליה להכי טרחי וחביני ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינונית דכוותה אבל

מלוה אלא לא זקפו ליכא למיחש לשמה התפיסו קררי וליכא שצועה והואיל וכן לא מצי יתמי למימר ליה ולא מידי. מ"ר. ותימנה הואיל ולא זקפו ליכא למיחש לנררי א"כ למנא דמפרש טעמא דערבין פרק שם היתומים (דף כג.) דאין מוקפין לנכסי יתומים קטנים אלא"כ רבית אכולת בהן משום נררי משכנת לה דמוקפין כמו לראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ולא זקפו עליו במלוה ומת ושלם שמעון המעות ליתומים ואח"כ נמצאת שאינה שלו הרי עכשיו חזרו על היתומים ומוקפין הואיל ולא חיישין לנררי ואמר לוי רבי נהי דבייתומים גדולים לא היה חיישין לנררי כה"ג ביהיתומים קטנים חיישין טפי: ופי"סיה בזוי. אומר רבי דרבותא הוא לא מצעיא היכא דלא פייסיה דאין יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דסד"א הרי פרע חוב שלהם וקילק בעל חוב זה מעליהן קא משמע לן דא"כ אמרי ליה אין מטלטלין כו': א"י פיקח אידיך מבני דהו ניהאיייהו וכו'. מכאן יש להוכיח דא"כ דאמר ל"ל עליו דפרק הכותב (דף פו.) דדינו דבעל חוב בזוי היכא דלית ליה זוי מ"מ אם הפסיד הלוה בזה לא יתן לו זוי כגון הכא דמצי מגבי להו קרקע ואינו עושה שלא כדין: **ראובן שמכר ב"ה שדותיו לשמעון**. פי' בקונטרס בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' רצה מזה גובה רצה מזה גובה משום דאין יכול לגבות מלוה אלא"כ לקח משמעון אותה שקנה באחרונה מראובן דאי לקח אחת מאותן שלפני האחרונה לא גבי בעל חוב מלוה דל"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשקנה את שלי מראובן ומעשה שקנהא שמעון נסתלק שיעבודך ונשאר שיעבודך על הנותנות

ולא נהירא לרבי דמצי שמעון למימר ליה מ"ט אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני חורין ואפי' הן ויזכורית תקנה לוקח ראובן אלא בזה תקנה לא יחא לי כדרכא דב"ק דב"ק (דף ט:) הלך מצי לפרש בשני שטרות וזיכור. מ"ר. ולי נראה כפירוש הקונטרס דיוקא בשטר א' אלא בשני שטרות ולקח שמעון ויזכורית באחריות ולי לקח משמעון אותה שלפני האחרונה אינו יכול לגבות מלוה דל"ל להכי טרחי וחביני ארעא דלא חזיא למיקם קמך דודאי אם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא ויזכורית היה מגבה לו וכן אם לקח שמעון עידיה כולם ביד שמעון הבינונית והיזכורית שלקח לפני האחרונה שהיא עידיה היה מגבה לו והיה הרשות בידו כדמפרש טעמא דב"ק (ס) וכן אם זון לוי בינונית ושכן בינונית יכול לומר הנחתי לי מקום לגבות ממנו א"ע"פ שלקח שמעון בשני שטרות ומיהו יתכן להיות רצה מזה גובה רצה מזה גובה אפי' בשני שטרות וא"ע"פ שלקח לוי משמעון אותה שלפני האחרונה בענין שהאחרונה עידיה והראשונה שלקח לוי בינונית ולא שבק בינונית דכוותה ולא מצי למימר השתא טרחי וחביני ארעא דלא חזיא לך: ר"צ. מזה גובה רצה מזה גובה. וא"ע"ג דאמריין אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן ויזכורית הכא שאני דליכא בני חורין כלל וכולהו משועבדים וינהו שהרי זה ה"ב"ח צא מכח ראובן:

עין משפט  
נר מצוה

יד א ב מ"י פ"ט מ"ג  
מכירה ה' י סמג  
לאין קפ טוש"ע ח"מ סי'  
רס סעיף ב:  
פ"ג ד מ"י פ"ח מ"ג  
מלוה וזה ה' י סמג  
עשין ד' טור ח"מ סימן  
קא:  
פ"ג ד מ"י פ"ט מ"ג  
שם טוש"ע ח"מ סי'  
ק סעיף א:  
יד ו מ"י פ"ט מ"ג  
מלוה ה' י סמג  
עשין ד' טוש"ע ח"מ סי'  
ק סעיף א:

תוספות ר"ד

זה לאחר באחריות ובא ב"ח דראובן וטורפה ממנו רצה שמעון מצוה ועל ראובן לא יוכל לחזור שהיה שקלא באחריות לקחה ממנו כך כשוכרה לראובן עצמו יפצה לו: א"ל רבא נהי דאחריות דיעקב קבילי עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליהו פי' כל העוררים עליו שלא מחמתו קבל עליו אבל ערעור הא לא מחמתו לא קבל עליו ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזרו ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דיעקב וקטריף לה מיניה דינא הוא דאדיל שמעון ומפצי ליה מ"ט ב"ח דיעקב בכ"ח דעלמא דמי: אמר רמב"ם דראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וקטריף עליו במלוה פ"י שלא נתן לו שמעון דמי דהיה אלא כחב לו שט"ח עליו ומת ראובן ואתא ב"ח דראובן וקטריף להו שמעון ופיסייה ב"ח דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן אנן מטלטלין שבק אבון גבך ומטלטלין דיתמיין לב"ח דאמרי ליה בני ראובן אנן מטלטלין שבק אבון גבך ואי פיקח אידיך מבני דהו ניהאיייהו וכו'. מכאן יש להוכיח דא"כ דאמר ל"ל עליו דפרק הכותב (דף פו.) דדינו דבעל חוב בזוי היכא דלית ליה זוי מ"מ אם הפסיד הלוה בזה לא יתן לו זוי כגון הכא דמצי מגבי להו קרקע ואינו עושה שלא כדין: **ראובן שמכר ב"ה שדותיו לשמעון**. פי' בקונטרס בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' רצה מזה גובה רצה מזה גובה משום דאין יכול לגבות מלוה אלא"כ לקח משמעון אותה שקנה באחרונה מראובן דאי לקח אחת מאותן שלפני האחרונה לא גבי בעל חוב מלוה דל"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשקנה את שלי מראובן ומעשה שקנהא שמעון נסתלק שיעבודך ונשאר שיעבודך על הנותנות